

Uw zorg, uw (patiënten) rechten: een gids bij juridische termen in de zorg

ZOL GENK
Campus Sint-Jan
Synaps Park 1
B 3600 Genk

Campus Sint-Barbara
Bessemerstraat 478
B 3620 Lanaken
Medisch Centrum André Dumont
Stalenstraat 2a
B 3600 Genk

ZOL MAAS EN KEMPEN
Diestersteenweg 425
B 3680 Maaseik

ZOL GENK
tel. +32(0)89 80 80 80
ZOL MAAS EN KEMPEN
tel. +32(0)89 50 50 50
info@zol.be

SAMENVATTING

In deze brochure vindt u een korte uitleg van belangrijke termen binnen de patiëntenrechten, zoals naasten, vertegenwoordiger, vertrouwenspersoon, zorgvolmacht, bewindvoerder en wilsonbekwaamheid. Zo weet u wat ze betekenen en wanneer ze worden gebruikt als u zelf tijdelijk of blijvend niet kunt beslissen.

INHOUDSTAFEL

1. Inleiding	3
2. Contactpersoon	6
3. Vertrouwenspersoon	7
4. Vertegenwoordiger	10
5. Zorgvolmacht	13
6. Mantelzorger	14
7. Voorafgaande zorgplanning	15
8. Wilsbekwaamheid vs. Handlings- bekwaamheid	16
9. Wie beslist over uw zorg?	19

01 INLEIDING

In ZOL vinden we dat onze zorg moet aansluiten bij uw leven, uw wensen en uw doelen. Daarom bekijken we steeds samen met u en uw naasten welke zorg het best past bij uw situatie.

Om dit goed te kunnen doen, heeft u als patiënt bepaalde rechten. Deze patiëntenrechten zorgen ervoor dat u duidelijke informatie krijgt, dat u kunt meebeslissen over uw behandeling en dat uw keuzes worden gerespecteerd.

Maar soms kan u als patiënt tijdelijk of blijvend niet meer zelf beslissen. Dan is het belangrijk te weten wie in uw plaats keuzes mag maken en dat we als ziekenhuis op de hoogte zijn van uw vooraf vastgelegde afspraken.

In deze brochure vindt u een heldere uitleg van de meest gebruikte termen binnen de patiëntenrechten. We verduidelijken juridische begrippen zoals naasten, vertegenwoordiger, vertrouwenspersoon, zorgvolmacht, bewindvoerder en wilsonbekwaamheid. Zo weet u wat ze betekenen en wanneer ze worden gebruikt wanneer u tijdelijk of blijvend niet zelf kunt beslissen.

1.1 Uw rechten als patiënt

Sinds 2002 is er in België een wet patiëntenrechten. Deze rechten zorgen ervoor dat u als patiënt goed geïnformeerd bent en dat u inspraak hebt in uw zorg. De wet regelt daarnaast ook de vertegenwoordiging van de patiënt als die zelf niet meer in staat is om zijn rechten uit te oefenen.

Als patiënt heeft u recht op duidelijke en begrijpelijke informatie over uw ziekte, de voorgestelde behandeling en de mogelijke gevolgen. U kunt er ook voor kiezen om bepaalde informatie niet te ontvangen. Behandelingen mogen enkel plaatsvinden wanneer u daar toestemming voor geeft. Daarnaast mag u uw wensen voor toekomstige zorg bespreken met uw

zorgverleners. U heeft bovendien altijd het recht om uw patiëntendossier in te kijken en uitleg te vragen bij de informatie die erin staat.

Al uw rechten als patiënt zijn uitgebreid beschreven in de wet "Rechten van de patiënt". Voor meer informatie verwijzen we u graag naar de brochure van de FOD Volksgezondheid. Scan de QR-code hiernaast om de brochure te raadplegen.

1.2 Wanneer beslissen moeilijk of onmogelijk wordt

Sommige patiënten worden opgenomen op een moment waarop zij zelf geen beslissingen kunnen nemen. Maar het kan ook gebeuren dat iemand tijdens het verblijf in het ziekenhuis zijn of haar wilsbekwaamheid verliest. In dat geval is de patiënt zelf niet meer in staat om zijn rechten uit te oefenen.

In zulke situaties is het belangrijk om te weten wie er in de plaats van de patiënt mag beslissen en op basis van welke afspraken. Sommige mensen hebben vooraf al regelingen getroffen, zoals een zorgvolmacht. Het ziekenhuis moet dan weten of zo'n regeling bestaat, wie daarbij betrokken is en welke bevoegdheden die persoon precies heeft.

1.3 Verschillende begrippen, één doel: duidelijkheid

In de wetgeving rond patiëntenrechten komen verschillende juridische termen voor. Woorden als naasten, vertegenwoordiger, vertrouwenspersoon, zorgvolmacht, bewindvoerder en wilsonbekwaamheid worden soms door elkaar gebruikt. Dat kan verwarrend zijn.

Daarom verduidelijken we in deze brochure de meest voorkomende begrippen. We leggen uit wat deze begrippen betekenen, wanneer ze worden toegepast en hoe ze u kunnen helpen wanneer u tijdelijk of blijvend niet meer zelf kunt beslissen.

Belangrijke aandachtspunten kort samengevat

Om uw zorg vlot en correct te organiseren, heeft uw zorgteam bepaalde informatie nodig. Breng daarom het volgende mee en deel het met uw arts of verpleegkundige:

- Wie uw vertrouwenspersoon is en welke bevoegdheden deze persoon heeft.
- Welke naasten u betreft wanneer overleg nodig is.
- Of er een vertegenwoordiger, toekomstige vertegenwoordiger of bewindvoerder is aangeduid. Denk aan een eventuele zorgvolmacht of andere relevante documenten.
- Eventuele voorafgaande (negatieve) wilsverklaringen.

02 CONTACTPERSOON

Een contactpersoon wordt gecontacteerd bij praktische of onverwachte situaties. Wanneer een patiënt wordt opgenomen voor een ingreep of behandeling vragen we wie de contactpersoon is en hoe we deze persoon kunnen bereiken. Vaak gaat het om de partner, een kind of een ander familielid.

Belangrijk:

- Een contactpersoon krijgt in principe geen medische informatie, maar mag wel vragen stellen zoals of u al terug bent op uw kamer na een operatie. Als de contactpersoon ook als vertrouwenspersoon is aangeduid, kan er wél medische informatie gedeeld worden. (zie hieronder).
- Heeft u meerdere contactpersonen? Spreek dan af dat steeds dezelfde persoon contact opneemt met de afdeling

03 VERTROUWENSPERSOON

Een vertrouwenspersoon is iemand die de patiënt bijstaat bij de uitoefening van zijn patiëntenrechten en dat binnen de grenzen die de patiënt zelf bepaalt. Als patiënt mag u zich altijd laten bijstaan door een vertrouwenspersoon die u zelf kiest. Dit kan dezelfde persoon zijn als uw contactpersoon, maar dat hoeft niet. Als patiënt heeft u bijvoorbeeld recht op informatie over uw gezondheid. Een vertrouwenspersoon mag, als u dat wenst, die informatie ook ontvangen.

3.1 Wat doet een vertrouwenspersoon?

- Helpt bij het uitoefenen van uw patiëntenrechten.
- Luistert mee naar de uitleg van de arts.
- Mag vragen stellen over uw gezondheid en behandelingen.
- Mag uw patiëntendossier inkijken.
- Mag een klacht indienen bij de ombudsdienst als u dat wilt.

Belangrijk:

- U bepaalt zelf wat uw vertrouwenspersoon mag doen.
- U mag vragen dat uw vertrouwenspersoon aanwezig is bij een behandeling, tenzij er een geldige reden is om dit te weigeren (bijvoorbeeld om hygiënische redenen).
- Een vertrouwenspersoon mag niet in uw plaats beslissingen nemen over uw behandeling.

In uw afwezigheid kan uw vertrouwenspersoon, als u daarvoor toestemming geeft of gaf, bepaalde rechten uitoefenen, zoals:

- Informatie vragen over uw gezondheid.
- Uw wilsverklaring onder de aandacht brengen.
- Uw dossier inkijken of een kopie vragen.

3.2 Een vertrouwenspersoon aanwijzen

Een vertrouwenspersoon aanwijzen kan mondeling of schriftelijk door een formulier in te vullen.

- Mondeling:
 - De eenvoudigste manier is om uw vertrouwenspersoon mondeling aan te wijzen. Dat kan door iemand mee te nemen naar een raadpleging.
- Schriftelijk
 - U kan uw vertrouwenspersoon ook op een meer formele manier aanwijzen door het invullen van een formulier. Dit laat toe om uw situatie en uw wensen te verduidelijken.

-Als u een vertrouwenspersoon de toestemming wilt geven om in uw afwezigheid bepaalde patiëntenrechten uit te oefenen (zoals het recht op inzage in uw dossier), dan is het aangewezen om dit schriftelijk of via een formulier vast te leggen en een duidelijk mandaat te geven.

-Via de QR-code hiernaast kan u een voorbeeldformulier raadplegen om een vertrouwenspersoon aan te wijzen. Indien gewenst, brengt u dit document best mee bij uw opname.

Let op: een vertrouwenspersoon zoals hierboven beschreven heeft niet hetzelfde mandaat als een vertrouwenspersoon bij een wilsverklaring euthanasie of bij bewindvoering.

3.3 Een vertrouwenspersoon bij een wilsverklaring euthanasie

Het is mogelijk om in een voorafgaande euthanasieverklaring één of meer vertrouwenspersonen aan te duiden. Indien de patiënt in een onomkeerbare coma terechtkomt, kunnen de vertrouwenspersonen de behandelend arts inlichten over het bestaan van een voorafgaande euthanasieverklaring. De vertrouwenspersonen moeten ook betrokken worden in de euthanasieprocedure.

3.4 Een vertrouwenspersoon van iemand onder bewindvoering

Wanneer iemand onder bewindvoering wordt geplaatst, wordt de vertrouwenspersoon op de hoogte gehouden van de handelingen van de bewindvoerder. De vertrouwenspersoon heeft daarbij bepaalde rechten, zoals het kunnen inkijken en controleren van documenten. Daarnaast is de vertrouwenspersoon de brugfiguur tussen de betrokkene en de bewindvoerder.

04 VERTEGENWOORDIGER

Een vertegenwoordiger oefent de rechten van de patiënt uit wanneer de patiënt door zijn of haar gezondheidstoestand niet in staat is om zelf beslissingen te nemen. Dit wordt wilsonbekwaamheid genoemd. Een arts beoordeelt of iemand wilsonbekwaam is. Dit kan tijdelijk zijn (bijvoorbeeld tijdens narcose) of blijvend (zoals bij een coma, een ernstig hersenletsel of vergevorderde dementie). Om ervoor te zorgen dat beslissingen overeenstemmen met uw wensen, kunt u vooraf een vertegenwoordiger aanduiden. Deze persoon mag beslissingen nemen over uw zorg wanneer u dat zelf niet meer kunt. Kies iemand die u vertrouwt en die uw wensen kent.

4.1 Een vertegenwoordiger aanwijzen

- Via een eenvoudig formulier.

Scan de QR-code hiernaast om een voorbeeldformulier te raadplegen voor het aanwijzen van een vertegenwoordiger.

- Via een zorgvolmacht bij de notaris. Hiermee kunt u bevoegdheden geven voor zorgbeslissingen maar ook voor financiële zaken.

Belangrijk:

- De arts beoordeelt altijd of u nog zelf kunt beslissen.
- Het meest recente document geldt.
- Wijst u meerdere mogelijke vertegenwoordigers aan dan is het belangrijk om de volgorde waarin deze personen als vertegenwoordiger optreden duidelijk te bepalen.
- Neem de relevante documenten mee naar opnameraadpleging.
- Informeer uw arts of het verpleegkundig team indien u een vertegenwoordiger of bewindvoerder heeft.

Wanneer een patiënt wilsonbekwaam is en geen vertrouwenspersoon heeft aangeduid, volgen we deze volgorde indien van toepassing:

1. Bewindvoerder over de persoon
2. Samenwonende partner
3. Meerderjarige kinderen
4. Ouders
5. Meerderjarige broers of zussen

Als de eerst aangeduide persoon onbereikbaar is of weigert, komt de volgende in de rij aan bod.

Ontstaat er een conflict tussen vertegenwoordigers (bijvoorbeeld tussen twee meerderjarige kinderen) of is er geen vertegenwoordiger aangeduid, beslist een arts over uw zorg na multidisciplinair overleg.

De vertegenwoordiger moet zich steeds laten leiden door wat de patiënt zou hebben gewild. Enkel als dat niet duidelijk is, moet de vertegenwoordiger kiezen wat het meest in het belang van de patiënt is. Een arts ziet hierop toe en kan de vertegenwoordiger hierop aanspreken.

Een arts kan een beslissing van een vertegenwoordiger naast zich neerleggen wanneer die niet handelt volgens de wil en het belang van de wilsonbekwame patiënt en er daardoor een ernstig gezondheidsrisico ontstaat. Verder kan een arts ook niet verplicht worden om een 'medisch zinloze' behandeling op te starten of verder te zetten.

Het verschil tussen de vertrouwenspersoon en de vertegenwoordiger

De vertrouwenspersoon

- De vertrouwenspersoon helpt en ondersteunt een patiënt die nog in staat is om zijn eigen rechten uit te oefenen.
- De vertrouwenspersoon komt alleen tussen op vraag van de patiënt. De patiënt bepaalt de rechten waarvoor hij bijstand wenst.

De vertegenwoordiger

- De vertegenwoordiger van de patiënt handelt in naam van een patiënt die niet in staat is om zijn eigen rechten uit te oefenen.
- De vertegenwoordiger komt automatisch tussenbeide in geval de patiënt niet bekwaam is om zelf zijn rechten uit te oefenen.
- De vertegenwoordiger oefent alle rechten van de patiënt uit in naam van de patiënt.

05 ZORGVOLMACHT

Een zorgvolmacht is een document waarin iemand, terwijl die nog wilsbekwaam is, één of meerdere vertegenwoordigers aanwijst om later in zijn of haar plaats beslissingen te nemen wanneer dat zelf niet meer lukt.

In de zorgvolmacht staat vanaf wanneer ze geldt en welke bevoegdheden de aangeduide persoon of personen precies krijgen. Dat kan gaan over financiële zaken, maar ook over beslissingen rond zorg en medische handelingen.

De zorgvolmacht kan bovendien persoonlijke wensen bevatten waarmee de vertegenwoordiger rekening moet houden.

Omdat patiëntenrechten altijd persoonlijk zijn, kan een vertegenwoordiger de zorgvolmacht niet gebruiken zolang de behandelend arts oordeelt dat de patiënt zelf nog wilsbekwaam is om zijn of haar rechten uit te oefenen.

Om rechtsgeldig te zijn, moet de zorgvolmacht worden geregistreerd in het Centraal Register voor Lastgevingen, via een notaris of het vredege-recht.

06 MANTELZORGER

Een mantelzorger is iemand die regelmatig zorg geeft aan een naaste, zoals een ziek kind, partner of ouder. Het kan gaan om praktische hulp, maar ook emotionele steun. Een mantelzorger maakt deel uit van het zorgteam van een patiënt.

Let op: een mantelzorger is geen zorgverlener en kan niet automatisch optreden als vertrouwenspersoon of vertegenwoordiger.

Partner in Zorg

In ZOL kunnen patiënten bij hun opname op een gewone verblifsafdeling een 'partner in zorg' aanduiden. Dit is een mantelzorger of andere betekenisvolle naaste die buiten de bezoeken aanwezig kan blijven en die, in overleg met het zorgteam en indien gewenst, ook ondersteuning kan bieden bij bepaalde zorgtaken.

Meer informatie over het project vindt u op www.zol.be

07 VOORAFGAANDE ZORGPLANNING

Voorafgaande zorgplanning betekent dat u nadenkt over welke zorg u in de toekomst wenst. Samen met naasten en zorgverleners bespreekt u wat u belangrijk vindt en wat uw wensen zijn in verschillende situaties.

Vervolgens zet u deze wensen op papier. Vaak gebeurt dit pas wanneer iemand geconfronteerd wordt met een ernstige of levensbedreigende aandoening. Maar ook als u gezond bent, kan u uw toekomstige zorg voorbereiden. Dat kan bijvoorbeeld door:

- Een voorafgaande wilsverklaring op te stellen.
- Een negatieve wilsverklaring op te stellen (bijvoorbeeld: geen reanimatie, geen chemotherapie).
- Een wilsverklaring euthanasie op te stellen (in aanwezigheid van een onafhankelijke getuige).

Belangrijk:

- Een negatieve wilsverklaring is bindend voor zorgverleners en gaat boven beslissingen van een vertegenwoordiger.
- Vermeld duidelijk welke handelingen u weigert.
- Stel dit document op in aanwezigheid van een onafhankelijke getuige (bijvoorbeeld een arts).
- Geef een kopie aan uw naasten of het ziekenhuis.

08 WILSBEKWAAMHEID VS. HANDELINGSBEKWAAMHEID

Wilsbekwaamheid en handelingsbekwaamheid zijn termen die vaak onjuist gebruikt worden. Toch verschillen beide begrippen sterk.

Wils(on)bekwaamheid is een medisch begrip. Iemand die wilsonbekwaam is, kan door zijn of haar gezondheidstoestand geen beslissingen nemen. Dit kan het geval zijn bij vergevorderde dementie, een coma of een psychiatrische aandoening.

Handelings(on)bekwaamheid is een juridisch begrip. Iemand die handelingsonbekwaam is, mag geen rechtshandelingen doen zoals iets kopen, een contract afsluiten of geld lenen. Een persoon die door een rechter onder bewindvoering wordt geplaatst is handelingsonbekwaam.

8.1 Wils(on)bekwaamheid

Iemand is wilsonbekwaam als hij of zij de informatie over een behandeling niet begrijpt en geen weloverwogen beslissing kan nemen. Deze persoon kan de gevolgen van een keuze niet goed overzien. Dit kan bijvoorbeeld het geval zijn als iemand:

- erg in de war is,
- buiten bewustzijn is, of in coma ligt,
- een ernstige verstandelijke beperking heeft,
- vergevorderde dementie heeft.

Een patiënt moet normaal gezien toestemming geven voor een behandeling. Als dat niet kan, mag de 'gezondheidszorgbeoefenaar' in principe niet handelen, tenzij bij een spoedgeval. Indien de patiënt zelf geen toestemming meer kan geven, beslist de vertegenwoordiger van de patiënt. De patiënt moet daarbij zoveel mogelijk betrokken blijven. De hoofdregel is eenvoudig: de patiënt beslist zelf, als dat kan.

De arts beoordeelt in principe bij elke beslissing of de patiënt zelf kan kiezen. Kan dat? Dan beslist de patiënt. Kan dat niet? Dan beslist de vertegenwoordiger. Wie dat is, wordt bepaald door de wet patiëntenrechten. Zo kan de patiënt zelf iemand aanduiden. Is er niemand aangeduid, is het meestal de partner of echtgenoot, kinderen, ouders, broers of zussen die optreden.

Iemand met beginnende dementie kan in het begin nog veel zelf beslissen. Naarmate de ziekte erger wordt, neemt dat af. Bij eerste tekenen van vergeetachtigheid mag een ander dus niet meteen alle beslissingen overnemen.

De arts bepaalt of iemand wilsonbekwaam is. Soms is het duidelijk, bijvoorbeeld bij een coma. Maar bij sommige aandoeningen wisselt het: de ene keer kan iemand beslissen, de andere keer niet. Dit kan het geval zijn bij:

- psychiatrische aandoeningen,
- beginnende dementie,
- een lichte verstandelijke beperking.

De behandelaar beoordeelt dit meestal tijdens de behandeling. Bij twijfel kan overleg met het behandelteam nodig zijn. Soms denkt de patiënt dat hij wel kan beslissen, maar de zorgverlener vindt van niet. Dan is goed overleg erg belangrijk.

8.2 Handelingsonbekwaam

Iedereen die 18 jaar of ouder is, is volgens de wet handelingsbekwaam. Dat betekent dat je zelf rechtshandelingen mag doen, zoals:

- iets kopen,
- een contract afsluiten;
- geld lenen,
- trouwen of scheiden.

Soms kunnen volwassenen hun eigen belangen niet goed (meer) behartigen. Ze overzien de gevolgen van hun keuzes niet. In zulke gevallen kan iemand onder bewindvoering (over de persoon en/of over de goederen) worden gesteld, en is hij handelingsonbekwaam.

Deze persoon mag dan geen rechtshandelingen meer doen zonder toestemming van de bewindvoerder. Dit beschermt kwetsbare mensen in het rechtsverkeer. Doet iemand toch een rechtshandeling? Dan kan de bewindvoerder die ongedaan maken.

09 WIE BESLIST OVER UW ZORG?

Een overzicht van wie uw patiëntenrechten uitoefent in verschillende situaties.

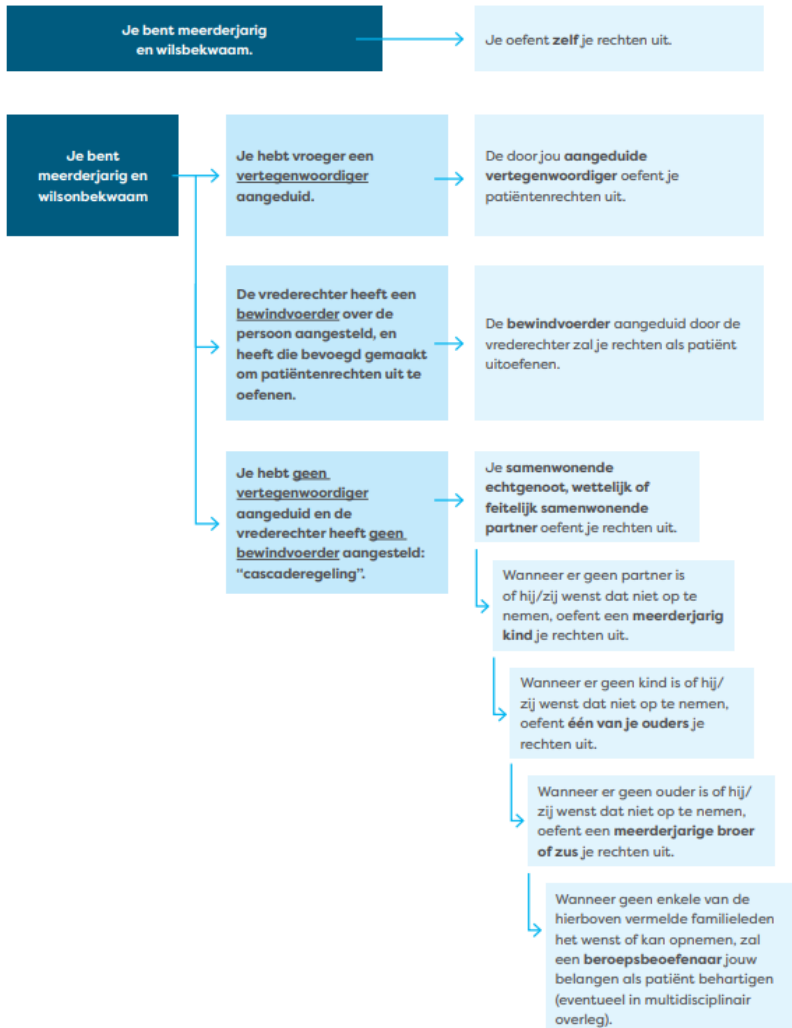
Het handige schema op de volgende pagina toont wie uw rechten als patiënt uitoefent wanneer u wilsbekwaam bent én wie dat doet wanneer u tijdelijk of blijvend geen beslissingen kunt nemen.

Het schema helpt u snel te zien wie optreedt: uzelf, een aangeduide vertegenwoordiger, een bewindvoerder of als niemand is aangeduid de persoon die volgens de wettelijke volgorde bevoegd is.

Uw rechten als patiënt

Al uw rechten als patiënt zijn uitgebreid beschreven in de wet "Rechten van de patiënt". Voor meer informatie verwijzen we u graag naar de brochure van de FOD Volksgezondheid. Scan de QR-code hiernaast om de brochure te raadplegen.

www.ZOL.be

www.twitter.com/ZOLziekenhuis

www.facebook.com/ZOLzh

www.youtube.com/user/ZOLziekenhuis

Schrijf u in op onze nieuwsbrief via www.zol.be

Raadpleeg online uw medisch dossier via www.mijnzol.be